

بررسی عوامل اخلاقی طلاق

احسان دانشور

دانشجو کارشناسی آموزش علوم تجربی، دانشگاه فرهنگیان علامه امینی، تبریز، ایران

Ehsandaneshvar1379@yahoo.com

چکیده

ازدواج از زمان شروع زندگی انسان بر روی زمین وجود داشته و می توان آن را هم زمان با زندگی انسان دانست. انسان ها برای بقا و داشتن آرامش قلبی، ازدواج می کنند. با ازدواج دو فرد با هم دیگر، دو انسان با تمام کمبود ها و کاستی ها مکمل و برطرف کننده دیگری می شود و این یک آرامشی را در هر دو فرد ایجاد کرده و باعث تکامل آن ها می شود. اما در بعضی از مواقع شاهد اصطکاک و ناسازگاری هایی بین زن و مرد هستیم که باعث از بین رفتن آرامش هر دو فرد می شود و در نهایت در صورت عدم حل این ناسازگاری ها کار به طلاق می کشد. عوامل مختلفی در ایجاد طلاق نقش دارد اما بیشترین مسئله ای که امروز در جامعه با آن سرو کار داریم مسائل اخلاقی است، به طوری که مسائل اخلاقی سهم به سزایی در طلاق دارد. باید این نکته را مورد توجه قرار داد که طلاق در زندگی هایی که زن و مرد تنها اعضای آن نیستند و دارای فرزند یا فرزندان هستند، تبعات بسیاری دارد که نه تنها در جامعه امروزی بلکه در نسل آینده شاهد این تبعات خواهیم بود، به طوری که فرزندان طلاق متاثر از این واقعه، به ندرت ممکن است انسان های موفق و با اعتماد به نفس باشند به طوری که این افراد در جامعه به شکل انسان هایی با اعتماد به نفس پایین ظاهر می شوند و در مواجهه با مشکلات، ناتوان از حل آن هستند.

کلمات کلیدی: طلاق، ازدواج، جامعه، خانواده

مقدمه

ازدواج امری مقدس در اکثریت جوامع به شمار می آید به طوری که بدون ازدواج شاهد جوامعی سست بنیاد هستیم؛ زیرا ازدواج ایجاد کننده بنیادی ترین مسئله در جامعه، یعنی خانواده است. هرچند در عصرهای گذشته، حتی جوامع امروزی گاهی شاهد تعریفی متفاوت از این آیین بوده ایم اما در کلیت مسئله که ارتباط قابل قبول زن و مرد به عنوان مکمل هم، اختلاف نظری وجود ندارد. طلاق به معنی فسخ عقد نکاح است. اما این تعریف به تنهایی گویای اوج بحران روانی قبل و بعد از طلاق نیست، طلاق را می توان اعلام شکست طرفین در برقراری و تداوم ارتباط مثبت، صمیمانه و عمیق دانست (آخوندی، ۱۳۸۹). بسیاری از مطالعات نشان می دهد انحلال زناشویی و طلاق با تنش و استرس فراوان همراه است. مسئله طلاق که در تضاد با مسئله ازدواج است و می تواند آن را پایان مسیر و راه ازدواج داشت به قدری مهم است که برای داشتن یک ازدواج درست نیاز است که عوامل ختم و پایان یافتن ازدواج را بررسی کنیم و این آگاهی را داشته باشیم که چه عواملی باعث می شود که یک زندگی به پایان خود برسد و زن و مرد تصمیم به طلاق بگیرند و از هم دیگر جدا شوند. عوامل متفاوت در طلاق دخیل هستند که به طور کلی به گروه های اقتصادی، اخلاقی، خانوادگی، سلامتی و ... تقسیم بندی می شود. اما به دلیل اهمیت مسئله اخلاقی ما این عامل و عوامل زیر مجموعه آن را بررسی می کنیم، هرچند سایر عوامل هم سهم بسزایی در آمارهای طلاق دارند اما مسائل اخلاقی چون به امور فردی مربوط است و در یک زندگی چیزی که بیش از همه با آن سرو کار داریم، مسائل اخلاقی است به همین دلیل این عامل را بررسی می کنیم و این عامل نه تنها می تواند در کاهش و بهبود سایر مشکلات چه در بخش اقتصادی، خانوادگی، سلامتی و ...

نقش داشته باشد بلکه می‌تواند این مشکلات را کنار گذاشته و حتی راه حل این مشکلات باشد. در برخی از پژوهش‌ها تقسیم بندی های جزئی تری برای عوامل مؤثر در طلاق وجود دارد اما تقسیم بندی که در این مقاله صورت گرفته است کلی تر و از دید جامع تری به مسئله نگاه می‌کند. طبق یافته‌ها، عوامل طلاق را براساس منشأ عوامل میتوان در چهار دسته همسرگزینی نادرست، نقص دانش و مهارت همسران، عملکرد نامطلوب همسران و شرایط اقتصادی نامطلوب قرار داد (روشنی، تافته و خسروی، ۱۳۹۸). در این تقسیم بندی چهار عامل جزئی تر را می‌بینیم که سه عامل اول آن به طور مستقیم به بحث اخلاق زن و مرد مرتبط است، همچنین عامل چهارم با اینکه مسئله اقتصادی را مطرح می‌کند اما این عامل هم از یک طرف اقتصادی است در حالی که طرف دیگر قضیه بحث قناعت است که به دلیل عدم وجود آن، کار این افراد به طلاق کشیده شده است. همان طور که می‌بینید در نهایت بسیاری از دلایل طلاق به اخلاقیات زوجین برخورد می‌کنیم و این نشان می‌دهد که باید توجه ویژه‌ای نسبت به مسائل عمیق اخلاقی افراد داشت، به بیان دیگر افرادی که در شرف ازدواج هستند باید این مسئله را مد نظر داشته باشند که در دادگاه های خانواده و در مسئله طلاق افراد نه از زیبا و مسائل ظاهری بلکه از مسائل اخلاقی ست که به دادگاه مراجعه می‌کند. پس افراد در شرف ازدواج باید در کنار مسائل ظاهری و مالی، اولویت اصلی شان اخلاق فرد مقابل باشد، درست است که زشتی ظاهری فرد هیچ وقت عادی نمی‌شود اما ظاهر زیبا طبق تحقیقات حد اکثر بعد از شش ماه زندگی مشترک عادی شده و آنچه که افراد با آن مابقی زندگی را سر می‌کنند رفتار و اخلاق فرد است. با این تفاسیر توجه به تأثیرگذارترین مسائل اخلاقی در زندگی مشترک و انتخاب صحیح همسر با این ملاک در درجه اول می‌توان باعث ایجاد یک زندگی با شروعی موفق شود، هر چند امروزه جوان ها صرفا با سطحی انگاری و عدم توجه به بسیاری از ملاک ها و فقط توجه و ظواهر همچنین توجه صرف به عشق و بیان اینکه عشق و علاقه برای تشکیل زندگی کافی است، از انتخاب درست باز می‌مانند با این حال در زندگی مشترک، آغاز درست فقط بخش کوچکی از مسئله است هرچند بسیار تأثیرگذار است اما ادامه زندگی نیاز به تلاش زن و مرد در کنار هم دیگر دارد، زیرا زندگی یک مسیر است که یک نفر نمی‌تواند به تنهایی برای خوشبختی و خوشبخت کردن دو نفر تلاش کند، پس شایسته است زوجین چه در قبل ازدواج و چه در زندگی مشترک هر دو برای بهتر شدن زندگی تلاش کنند.

اعتیاد

یکی از مهم ترین بیماری های عصر حاضر اعتیاد است (دانشور، ۱۴۰۱). امروزه برخلاف دهه های گذشته که اعتیاد صرفا به مصرف مواد خلاصه نمی‌شود، هرچند مردم عادی اعتیاد را فقط در این مورد تعریف می‌کنند اما تعریفی که از اعتیاد وجود دارد به این گونه است که آن را نوعی بیماری قلمداد می‌کنند که وابستگی همیشگی به مصرف یک ماده و یا تکرار یک رفتار است (دانشور، ۱۴۰۱). همان طور که در این تعریف عیان است، می‌توان اعتیاد را به دو نوع رفتاری و یا مصرف یک ماده تعریف کرد. به دلیل اهمیت هر کدام از این دو نوع اعتیاد در مسئله طلاق آن ها را به صورت جداگانه مورد بررسی قرار می‌دهیم.

اعتیاد به مصرف مواد مخدر

اعتیاد یکی از معضلاتی است که همواره جامعه بشری را تهدید کرده است. مصرف بی جا و بی رویه بسیاری از مواد اعتیاد آور پدیده ای است که در چند قرن اخیر، بین جوامع مختلف، شیوع یافته است (آخوندی، ۱۳۸۶). از علل گرایش افراد به اعتیاد می‌تواند نارسایی، ناپختگی، سرخوردگی، و نداشتن راهنما است (Coleman, 1995). در این صورت است که فرد به سهولت تحت تاثیر دیگران قرار گرفته و به سبب ضعف روابط عاطفی با والدین به سوی افراد ناباب کشیده می‌شود (پیک هارت، ۱۳۸۰). با اینکه اعتیاد به جنسیت مربوط نمی‌شود اما در کشور ایران این نوع اعتیاد بیشتر در بین آقایان دیده می‌شود و فقط ده درصد از آمار ها را زنان تشکیل می‌دهند. اما مشکلاتی که اعتیاد ایجاد می‌کند و زوجین را به مسیر طلاق می‌کشاند گسترده است. برای

مثال این بیماری باعث سردی در روابط عاطفی زوجین شده و همین موضوع خود در دراز مدت می تواند خانم ها را مستعد ابتلا به اعتیاد بکند، حال این اعتیاد می تواند به مصرف مواد مخدر منجر شود یا می تواند باعث اعتیاد رفتاری شود که در بخش بعدی مورد بررسی قرار می گیرد. همچنین اعتیاد در آقایان با تاثیر گذاشتن بر اقتصاد خانواده، باعث کاهش رضایت دیگر اعضای خانواده شده و این موضوع خانواده را متلاشی می کند. با این حال این مثال ها بخش کوچکی از بلایایی است که اعتیاد بر سر خانواده ها می آورد، موارد دیگری همچون قتل فحاشی، تن فروشی برای نیاز مالی و تأمین مواد مخدر، دزدی و ... از جمله آسیب های اعتیاد به مواد مخدر است.

اعتیاد به فضای مجازی

اعتیاد به گوشی های هوشمند را می توان به عنوان اختلالی توصیف کرد که در آن فرد به آن مبتلا می شود و ناتوانی در کنترل استفاده از گوشی هوشمند باعث ناراحتی یا اختلال عملکردی قابل توجه می شود که بیشتر باعث ناراحتی روانی، مشکلات در روابط اجتماعی، مدرسه یا مشکلات کاری می شود (Billieux et al, 2015). با پیشرفت فناوری و به تبع آن پیشرفت گوشی های هوشمند و افزایش روز افزون آن در خانواده ها شاهد مشکلات ناشی از استفاده نادرست از آن هستیم. اگر نگاه کوتاهی به دلایل طلاق بیندازیم، شاهد شکایت طرفین و ناراحتی آن ها از همسر خود به دلیل استفاده بیش از حد از تلفن همراه هستیم. یکی از عوامل ایجاد کننده تعارضات زناشویی، اعتیاد به شبکه های مجازی است (Gao et al, 2018). برای مثال خانم خانه به دلیل غرق شدن در فضای مجازی از کار های خانه غافل شده و یا حتی در موارد حاد تر از فرزند خود غافل می شود. یا مرد خانواده در خانه به جای محبت به همسر خود و گفت و گو با اعضای خانواده، از آن ها غافل شده و به فضای مجازی و گوشی سر گرم می شود که این مسئله در دراز مدت باعث ایجاد شکاف در خانواده و در نهایت همین مسئله کوچک بنیاد خانواده را متلاشی می کند و باعث طلاق می شود.

رفاه طلبی

رفاه طلبی در لغت به معنای خواستار آسودگی و راحتی. شاید این کلمه معنای مثبتی داشته باشد و این خیلی خوب است که فرد برای رفاه خود و خانواده اش تلاش کند اما افراط در هر چیز باعث تباهی می شود. با اینکه این مسئله در آقایان هم وجود دارد اما بیشتر در خانوم ها مشاهده می شود به طوری که این افراد با تقلید از فضای مجازی، شبکه های غربی و خویشتاوندان به طور مستمر در صدد تعویض وسایل خانه هستند. این کار در جوامع غربی به نوعی یک فرهنگ قابل قبول است به طوری که شرکت ها و فروشگاه های زنجیره ای با ایجاد جمعه های سیاه، به این نوع از مصرف گرایی دامن زده و آن را در میان مردم افزایش می دهند اما فرهنگ مردم ایران با قدمتی چند هزار ساله در سایه آموزه های اسلام این نوع از اسراف را قبول نداشته و به شدت نهدی می کند اما با کمال تأسف سودجویان در ایران و سایر کشورهای اسلامی با تقلید از غرب این فرهنگ غلط را بین مردم گسترش داده اند. در کلانشهرها و شهرهای بزرگ این مسئله بیشتر به چشم می خورد و افراد به صورت افراطی هر سال یا هر دو سال با آوردن دلیل تغییر دکوراسیون وسایل خانه را عوض می کنند. این کار نه تنها برای خود خانواده مشکلات اقتصادی ایجاد می کند بلکه برای اقتصاد کشور هم مضر است، اما افزایش این رسوم خطرناک در جامعه، باعث به وجود آمدن مشکلات طلاق نیز می شود به طوری که در دادگاه های خانواده افرادی وجود دارند که به دلیل عدم توانایی همسر در تعویض وسایل خانه به طور مستمر، کارشان به طلاق و جدایی کشیده شده است.

پرخاشگری

پرخاشگری تعریف دقیقی ندارد و این مسئله را هر کس به طوری تعریف می کند اما در روانشناسی و دیگر علوم رفتاری و اجتماعی، به معنی رفتاری است که منجر به آزار و درد می شود. پرخاشگری رفتاری است که به قصد آسیب رساندن به فرد دیگری (جسمانی یا زبانی) یا نابود کردن دارایی دیگران صورت می گیرد. در زندگی مشترک یکی از بدترین رفتارهایی که موجب طلاق می شود، حال چه به صورت عاطفی باشد یا به صورت طلاق دائمی. مسئله پرخاشش نه فقط یک رفتار منفرد است بلکه به صورت های دیگر نیز نمود پیدا می کند برای مثال این رفتار با فحش، کنش فیزیکی، آسیب رساندن به وسایل و ... همراه است اما در این موضوع شاید مهم ترین بخش آن و آسیبی که به همراه دارد از نظر زبانی باشد. آسیب های جسمی که به دلیل کتک کاری ایجاد می شود از یاد می رود اما آسیب های عاطفی که فرد به دلیل کلماتی که در دعوا رد و بدل می شود، هیچ وقت از یاد فرد نمی رود و این آسیب ها عاطفی بیشتر در زن ها اثر می گذارد، زیرا زن ها روحیه ای ظریف و بسیار شکننده دارند که با چند کلمه آسیب می بیند. اما این فقط برای زوجینی وجود دارد که بدون فرزند هستند، خانواده هایی که در آن فرزندان نیز وجود دارند، فارغ از این که در چه سن و سالی باشند از این پرخاشگری بین پدر و مادر الگو گرفته و در رفتارهایی که در برخورد با دیگران حتی با خود پدر و مادر نیز دارند نشان می دهند و همین مسئله در به ظاهر ساده در نسل های آینده نیز تاثیر می گذارد.

4

خیانت

خیانت تعاریف متفاوتی در اجتماع دارد ولی ما به دنبال خیانت در زندگی مشترک هستیم و تعریفی که از این مسئله وجود دارد به نظر شخصی من هر نوع رابطه و یا عمل مخفیانه است که در صورت آگاهی همسر شخص از این قضیه باعث نزاع و به وجود آمدن ناراحتی می شود با اینکه در جامعه و عموم افراد خیانت را فقط در روابط جنسی خلاصه می کنند اما گاهی یک در دل ساده با جنس مخالف به خصوص افرادی که نسبت به ما نامحرم هستند نیز خیانت محسوب می شود، شاید فرد با این ذهنیت که هیچ تفکر خیانتی در این مسئله وجود ندارد اما این نمی تواند دلیل خوبی برای این موضوع باشند، چه بسا فرد نامحرم چنین ذهنیتی نداشته باشد. اما خیانت در روابط عاطفی و به خصوص ما بین زن و شوهر بسیار زشت و در هیچ جامعه ای مورد قبول نیست حتی در جوامع غربی که بی بند و باری نوعی فرهنگ محسوب می شود نیز غیر قابل قبول است و طلاق در این جوامع به دلیل خیانت، بسیار وجود دارد. امروزه با وجود فضای مجازی مسئله خیانت نوعی عادی انگاری شده است اما باید به این نکته توجه کرد که از آغاز زندگی بشر خیانت منفور بوده و هیچ تغییری در اصل قضیه به وجود نیامده است و قطعاً در آینده نیز تغییری را شاهد نخواهیم بود.

نتیجه گیری

طلاق منفور ترین حال نزد خداوند یکتا است، با این حال این مسئله قرار داده شده تا از اتفاقات دیگری جلوگیری کند تا تبعات آن کاهش یابد تبعاتی که نه تنها دامن گیر خود شخص می شود بلکه دامن گیر تمامی اعضای خانواده زوجین و همچنین دامن گیر جامعه می شود باید خاطر نشان کرد که این مسئله در زوجینی که دارای فرزند هستند تبعات گسترده تر و حساس تری دارد و در صورت برخورد نادرست و تصمیم گیری احساسی و به دور از منطق، باعث تخریب آینده آن فرزند و یا فرزندان می شود. در مسئله طلاق موضوعات اخلاقی همان طور که دیدید بسیار مهم و حائز اهمیت است به طوری که در بسیاری از دلایل طلاق آن ها را مشاهده می کنیم. اما باید در نظر داشته باشیم که هیچ انسانی بی عیب نیست، با توجه به این مسئله باید بدانید که اگر در زندگی مشترک فرد مقابلمان عیبی از نظر اخلاقی دارد می تواند تغییر کند و ما نیز بدانیم اگر خودمان عیبی داریم که

همسرمان از این مسئله رنج می کشد باید در صدد تغییر در خود باشیم، باید بدانیم که در سنین پایین تغییر رفتار بسیار راحت تر از تغییر در سنین بالا تر است، در نتیجه سعی کنیم رفتار های خود را اصلاح کنیم و بعد سعی در اصلاح دیگران داشته باشیم و باید به این نکته نیز توجه کرد که وقتی با فردی ازدواج می کنیم تمام وی را قبول می کنیم، به سخنی دیگر چه عیب های وی و چه خوبی هایش پس در زندگی مشترک خوب است کمی صبر داشته باشیم و زود تصمیم به جدایی و قطع رابطه نگیریم. امید است افراد با مطالعه این دست از متون آگاهی خود را افزایش داده تا در زندگی مشترک، طلاق آخرین گزینه آن ها برای انتخاب باشد.

منابع

روشنی، شهره. تافته، مریم. خسروی، زهره. (۱۳۹۸). فراتحلیل پژوهش های طلاق در ایران در دو دهه ی اخیر (۱۳۹۷-۱۳۷۷) و ارائه راهکارهای کاهش طلاق و پیامدهای منفی آن برای زنان و فرزندان. زن در توسعه و سیاست، دوره ۱۷، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۸. DOI: 10.22059/jwdp.2020.287279.10076996۷۴۶۶۵۳

آخوندی، نیلا. (۱۳۸۹). کتاب روانشناسی راهنمایی و مشاوره. انتشارات دانشگاه پیام نور. ISBN: 978 - 964 - 387 - 658 - 6

دانشور، احسان. (۱۴۰۱). اعتیاد دانش آموزان به اینترنت و تلفن هوشمند بعد از همه گیری کووید-۱۹. سومین کنفرانس ملی مدیریت، روانشناسی و علوم رفتاری؛

پیک هارت، کارل (۱۳۸۰)، کلید های پیشگیری و مقابله با اعتیاد در نوجوان و جوان، ترجمه مسعود هرمان، صابرین، تهران.

Coleman, G.J. (1995), *Abnormal psychology and modern life*, forth indich reprint ;

Burnay, J., Billieux, J., Blairy, S., & Larøi, F. (2015). Which psychological factors influence Internet addiction? Evidence through an integrative model. *Computers in Human Behavior*, 43, 28-34.

<https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.10.039>.

Gao, T., Meng, X., Qin, Z., Zhang, H., Gao, J., Kong, Y., Hu, Y., Mei, S. (2018). Association between parental marital conflict and Internet addiction: A moderated mediation analysis. *Journal of Affective Disorders*, 240, 27-32.